

PRZEWODNIK OŚWIATOWY

ORGAN TOWARZYSTWA SZKOŁY LUDOWEJ

TREŚĆ:

I. Jak uczcić 50-lecie TSL?

Święto 3 Maja

Organizacja pracy TSL w granicach powiatu, cz. II

II. Z prac i doświadczeń TSL

Z obrad Zarządu Głównego TSL

Okólnik Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego w sprawie koordynacji oświaty pozaszkolnej

Okólnik Zarządu Głównego TSL w sprawie koordynowania pracy oświatowej z postulatami Inspektoratów Szkolnych

Kursy dla przodowników oświatowych

III. Z karty żałobnej

V. Kronika TSL

1. Z życia Kół i Czytelń

2. Nowe placówki

V. Książki nadesłane do Redakcji

**ZARZĄD GŁÓWNY TOWARZYSTWA SZKOŁY LUDOWEJ
W KRAKOWIE**

P O L E C A

UWADZE ZARZĄDÓW KÓŁ T. S. L.

O Z D O B N E

T E L E G R A M Y T. S. L.

W PIĘCIU

WZORACH

Telegramy TSL służą zamiast telegramów zwykłych do przesyłania życzeń okolicznościowych.

Wydane bardzo starannie i ozdobnie stanowią prawdziwą pamiątkę dla adresata.

Wzory Nr. 1—4 telegramy okolicznościowe do przesyłania życzeń z okazji imienin, urodzin, ślubu, awansu, od znaczeń itp.

Wzór Nr 5 telegram żałobny.

CENA 50 GROSZY ZA 1 SZTUKĘ
DLA KÓŁ ODPOWIEDNI RABAT

ZAMÓWIENIA KIEROWAĆ POD ADRESEM:
DZIAŁ WYDAWNICZY TOWARZYSTWA SZKOŁY LUDOWEJ
KRAKÓW, UL. ŚW. ANNY 5

PRZEWODNIK OŚWIATOWY

ORGAN TOWARZYSTWA SZKOŁY LUDOWEJ

JAK UCZCIĆ 50-LECIE TSL ?

W roku 1941 upływa 50 lat od założenia Towarzystwa Szkoły Ludowej. Rola jaką TSL odegrało w okresie tego 50-lecia w pracy nad podniesieniem poziomu i nad upowszechnieniem oświaty i kultury oraz nad rozbudzeniem świadomości narodowej, w Małopolsce i na Śląsku Cieszyńskim, nakłada na władze organizacyjne TSL wszystkich stopni oraz na członków Towarzystwa moralny obowiązek, aby ta krzepiąca wiarę Narodu we własne siły rocznica została godnie uczczona i aby pamięć czynów TSL została przekazana potomności. Zarząd Główny TSL zwraca się więc do Zarządów Okręgowych i Zarządów Powiatowych TSL, do Zarządów Kół i Czytelń oraz do członków TSL z prośbą i wezwaniem do zastanowienia się nad pytaniem, jak uczcić 50-lecie TSL i o nadesłanie swoich wniosków do Zarządu Głównego TSL w Krakowie, ul. św. Anny 5, w terminie do końca czerwca br.

Celem przekazania potomności wiadomości o czynach TSL Zarząd Główny uchwalił na posiedzeniu z dnia 25 lutego b. r., że w program obchodu 50-lecia ma wejść między innymi wydanie książki pamiątkowej TSL, w której będą zamieszczone także wspomnienia osobiste pracowników oświatowych TSL. W związku z tym zwracamy się do byłych i obecnych pracowników oświatowych TSL o nadsyłanie do Zarządu Głównego swoich wspomnień. Pożądane są zarówno wspomnienia o charakterze dokumentów historycznych chwili, jako też wspomnienia charakteryzujące poczynania, metody i warunki pracy. Pożądane są zarówno krótkie notatki jako materiał do opracowania historii Towarzystwa, jak też i wspomnienia opracowane do druku w Księdze Pamiątkowej w dziale wspomnień osobistych. Zarząd Gł. prosi o nadsyłanie materiału o ile możliwości również w terminie do końca czerwca b. r.

Zarząd Główny
Towarzystwa Szkoły Ludowej.

STANISŁAW MARCINEK

ŚWIĘTO 3 MAJA

Co roku obchodzimy święto narodowe 3 Maja i co roku ma ono dla nas ten sam urok. Co roku budzi w nas radość i dobre uczucia, odrywa myśli od trosk codziennych, a zwraca ku Polsce i Jej sprawom. Tak było w okresie niewoli, tak też jest obecnie w Polsce niepodległej. Jedyłą może różnicę stanowi to, że w okresie niewoli święcenie rocznicy Konstytucji 3 Maja wzmacniało w tęskniącym do niepodległości Narodzie wiarę i nadzieję, że nadejdzie dzień wyzwolenia, obecnie zaś wzmacnia świadomość, że gwarancję niepodległego bytu państwowego stanowią własne siły duchowe i materialne Narodu oraz krzepi wiarę Narodu w siebie.

Źródłem siłotwórczej i uświadamiającej mocy święta Trzeciego Maja nie jest treść Konstytucji 3 Maja. Wartość treści każdej ustawy, nawet takiej, która uchroniła jakiś naród w danym okresie czasu od klęski, jest wartością przemijającą. Przemija razem ze zmieniającymi się warunkami życia narodu. Tak samo Konstytucja 3 Maja utraciła swą wartość dla Narodu polskiego z chwilą, gdy zmieniły się warunki jego bytu, tj. z chwilą utraty bytu państwowego. Nie utracił jednak swego znaczenia duch niepodległości i wielkości Polski, z którego zrodziła się Konstytucja 3 Maja i on to wraz z przenikającym Konstytucję poczuciem sprawiedliwości społecznej jest źródłem siłotwórczej i uświadamiającej mocy święta 3 Maja.

Naród polski, a zwłaszcza to pokolenie, które wywalczyło niepodległość Polski, czuje wielki sentyment dla święta 3 Maja. Dlatego zapewne, że utajony w Konstytucji 3 Maja duch niepodległości i wielkości Narodu nie tylko przeprowadził je przez okres niewoli, ale także wskazał drogi, które doprowadziły do odzyskania niepodległości. Wśród wskazanych dróg nie ostatnie miejsce zajmuje praca kulturalno-oświatowa, a między innymi poczynaniami oświatowymi także praca kulturalno-oświatowa Towarzystwa Szkoły Ludowej, powstałego w setną rocznicę Konstytucji 3 Maja.

To też dzień 3 Maja winien być dla pracowników oświatowych TSL nie tylko dniem urządzania radosnych obchodów i dniem zbierania Daru Narodowego na prowadzenie akcji kulturalno-oświatowej, lecz także dniem rachunku sumienia, czy ożywia ich poczynania kulturalno-oświatowe ten duch niepodległo-

ści i wielkości Polski, który ożywił twórców Konstytucji 3 Maja i wiódł Naród polski w okresie niewoli do niepodległego bytu. Chwila zadumy na tym ułatwi znalezienie właściwych dróg w poczynaniach kulturalno-oświatowych i wychowawczych.

FRANCISZEK URBAŃCZYK

ORGANIZACJA PRACY TSL W GRANICACH POWIATU

(dokończenie)

V. REALIZACJA ZADAŃ ZARZĄDU POWIATOWEGO T. S. L.

Przechodząc do nieco bardziej szczegółowego omówienia ważniejszych prac Zarządu Powiatowego TSL, zwrócę na wstępie uwagę na konieczność dostatecznie wczesnego planowania pracy zarówno Zarządu Powiatowego, jak i Kół i Czytelń. Planowanie pracy łączy się bowiem ściśle ze sprawą zapewnienia sobie dostatecznych środków finansowych, a jednym z ich źródeł mogą być zasiłki Wydziału Powiatowego oraz Zarządów Gminnych. Wprawdzie środki materialne samorządu terytorialnego w Małopolsce są skromne, nie mniej jednak można oczekiwać, że zrozumienie doniosłości oświaty pozaszkolnej ze strony działaczy samorządowych będzie z każdym rokiem wzrastać, a to tym więcej, że i załączenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych wyraźnie idą w tym kierunku, wskazując na potrzebę przeznaczenia na oświatę pozaszkolną części tych funduszy, które dotąd szły na dodatki nauczycielskie. A że budżety układa się w czasie od stycznia do marca na okres następnych dwunastu miesięcy, przeto już w środku zimy trzeba planować w ogólnych zarysach zamierzenia pracy oświatowej na zimę następną i na podstawie tych planów i ich kosztorysów wносить podania zarówno do Wydziału Powiatowego jak i do Zarządów Gminnych. O ile Zarząd Powiatowy TSL może przewidzieć z góry, jakie będą potrzeby Biblioteki Powiatowej TSL, ile może powstać Niedz. Uniwersytetów Wiejskich i jakich środków finansowych będzie potrzeba na uruchomienie sekcji prelegentów do wyjazdów czy to na Niedz. Uniwersytety Wiejskie, czy na inne kursy oświatowe, czy wreszcie na wyjazdy z jednorazowymi odczytami do różnych miejscowości, to na razie trudno wymagać od mniejszych Kół i Czytelń planowania na tak

wielką odległość w czasie. Tu znowu referent rejonowy może w porozumieniu z Zarządem Powiatowym ustalić wytyczne i na ich podstawie zabiegać o pewną pomoc finansową ze strony Zarządów Gminnych dla Kół i Czytelń.

W każdym razie, jeśli chodzi o planowanie pracy w oddziałach Towarzystwa, Zarząd Powiatowy powinien wymagać od wszystkich Kół i Czytelń, aby na początku roku szkolnego ułożyły swój roczny program, a ostatecznym tego terminem powinna być data 15 października. Każde Koło i Czytelnia powinno przedstawić w tym terminie swój program Zarządowi Powiatowemu i referentowi rejonowemu. Rzeczą Zarządu Powiatowego jest przypominać co roku Kółom i Czytelniom o tym obowiązku.

Regulamin Zarządu Powiatowego TSL określi szczegółowo wszystkie jego zadania. Spośród nieomówionych dotąd zadań zatrzymam się dłużej nad sprawami organizacyjnymi, bibliotecznymi, kształcenia przodowników, odczytowymi, opieki nad dzieckiem i nad sprawami narodowościowymi.

W zakresie spraw organizacyjnych omówilem dotąd nieco szerzej sprawę lustracji przy pomocy referentów rejonowych oraz sprawę terminu układania programów pracy. Wywody poprzednie w tym zakresie należy uzupełnić uwagą, że niezależnie od lustracji referentów wskazane są wyjazdy innych przedstawicieli Zarządu Powiatowego. Wyjazdy te winny się kierować przede wszystkim do tych miejscowości, które nie posiadają swego referenta rejonowego, oraz do tych, gdzie tego wymagają szczególne okoliczności.

Zarząd Powiatowy powinien prowadzić bardzo starannie spis wszystkich Kół i Czytelń oraz wykazy ich Zarządów. Winien on pamiętać, że w przyszłości ciężar pracy TSL opierać się będzie przede wszystkim na Zarządach Powiatowych. Nie powinien w tym przypadku wprowadzać nikogo w błąd fakt, że w statucie szereg kompetencji (zatwierdzenie Kół i Czytelń, zakładanie ochronek, przedszkoli, szkół i burs, czy mianowanie płatnych pracowników) należy do Zarządu Głównego. Niektóre z tych postanowień są koniecznością wynikającą z ustawy o stowarzyszeniach, inne znów są podyktowane troską o zdrowe podstawy finansowe całego Towarzystwa.

Zarząd Powiatowy powinien również czuwać, aby każde Koło i Czytelnia odbyły we właściwym czasie swoje doroczne walne zgromadzenie i aby pracę swą rozwijały w zgodzie ze sta-

tulem, regulaminami i instrukcjami Zarządu Głównego. W razie potrzeby winien Zarząd Powiatowy wkroczyć w działalność Kola lub Czytelni, zwracając im uwagę na popełnione niewłaściwości.

W zakresie spraw bibliotecznych wypadnie Zarządowi Powiatowemu ołoczyć szczególną opieką Bibliotekę Powiatową TSL. Na początku każdego roku będzie on musiał ułożyć sobie plan sieci punktów bibliotecznych, które należy zaopatrzyć w biblioteki ruchome. Plan sieci powinien objąć przede wszystkim istniejące i projektowane Kola i Czytelnie TSL oraz kursy dokształcające, które otwierają możliwości należytego zorganizowania czytelnictwa. Również potrzeby projektowanych zespołów dobrego czytania i zespołów samokształceniowych należy zawczasu wziąć pod uwagę. Plany te, jeśli chodzi o kursy i zespoły dobrego czytania, trzeba ułożyć w porozumieniu z obwodowym instruktorem oświaty pozaszkolnej.

Ważną rzeczą jest następnie kontrola, czy wypożyczone biblioteczki ruchome są należycie wykorzystane. To też przy wszystkich lustracjach i wyjazdach należy zwracać baczną uwagę na tę sprawę i pojawiające się niedomagania z miejsca usuwać. Jest rzeczą jasną, że tego zagadnienia nie da się szczęśliwie rozwiązać bez przeszkolenia bibliotekarzy, a w pewnej mierze i referentów rejonowych. Dużo można zdziałać w tym kierunku drogą częstszych (kilka w roku) jednodniowych konferencji bibliotecznych czy to dla całego powiatu, czy też poszczególnych rejonów. W konferencjach tych powinien brać czynny udział bibliotekarz Biblioteki Powiatowej, udzialejąc wskazówek i wyjaśnień. Obok tych konferencji od czasu do czasu w miarę potrzeby Zarząd Powiatowy w porozumieniu z Zarządem Głównym i władzami szkolnymi powinien urządzać konferencje kilkudniowe (2—3 dni).

Jeśli chodzi o biblioteki stałe Zarząd Powiatowy powinien zwracać uwagę, czy Zarządy Kół zakupują stale — rok rocznie — pewną ilość książek i jakie są te książki. Zarząd Główny, pragnąc mieć wgląd i kontrolę nad zakupami książek przez Kola i Czytelnie, zabronił im zakupywać książki w innych księgarniach poza Księgarniami TSL w Krakowie i Lwowie. Przedstawiciele Zarządu Powiatowego powinni badać postępowanie Zarządów Kół i Czytelni przy zakupach i przypominać im o zarządzeniu Zarządu Głównego w tym kierunku.

Zasady organizacji i prowadzenia bibliotek stałych normuje

Instrukcja Biblioteczna wydana przez Zarząd Główny. Jest rzeczą dużej wagi, aby przedstawiciele Zarządu Powiatowego badali, czy każda biblioteka stała posiada tę instrukcję i czy przestrzega się jej postanowień, a zwłaszcza postanowień co do prowadzenia stałej statystyki dziennej odwiedzin i wypożyczeń.

Z kolei sprawa kształcenia jednostek przodowniczych.

Artykuł niniejszy nie nadaje się do bardziej wyczerpującego traktowania tego zagadnienia. W tym miejscu pragnę wskazać główne zadania Zarządu Powiatowego. Dobra organizacja pracy w rejonach będzie wylaniać w sposób naturalny bardzo wiele jednostek przodowniczych, które w ramach zespołów samokształceniowych, na konferencjach i w Niedz. Uniwersytetach Wiejskich, zdobędą podstawy swego szerszego wykształcenia. Kierując się konkretnymi potrzebami Zarząd Powiatowy powinien od czasu do czasu urządzać kursy przodownicze dla tych jednostek, zarówno kursy o charakterze ogólnym, jak i kursy specjalne: kursy teatralne, spółdzielcze itp. zależnie od potrzeby. Kursy te po uprzednim uzgodnieniu ich potrzeby z Zarządem Głównym TSL i Inspektoratem Szkolnym korzystać będą z poparcia finansowego Zarządu Głównego TSL i Pow. Komisji Oświaty Pozaszkolnej.

Dalszy etap powyższej działalności to kierowanie najbardziej wartościowych jednostek do Uniwersytetów Internatowych TSL. Zarządy Powiatowe, Zarządy Kół i Czytelń powinny im udzielać pomocy w formie zapomóg zwrotnych lub bezzwrotnych.

Stalą potrzebą w każdym powiecie będzie dobre zorganizowanie akcji odczytowej względnie sekcji prelegentów. Każdy referent oświatowy będzie stale odczuwał potrzebę zasilania pracy poszczególnych Kół i Czytelń przyjazdami prelegentów zamiejscowych. Przede wszystkim każdy Niedzielny Uniwersytet Wiejski, zorganizowany dla któregośkolwiek rejonu, będzie wymagał tej pomocy przynajmniej w pewnym stopniu. Nieraz wypadnie też zorganizować krótki kurs oświatowy o charakterze N. U. W. w środowisku wiejskim, podobnie jak to kilkakrotnie praktykowano z pożytkiem w powiecie bocheńskim, gdzie urządzano w zimie kursy trwające dziesięć dni z rzędu, kursy, na które dojeżdżał codziennie jeden lub dwóch prelegentów. Poza tym wiele Kół i Czytelń odczuwa potrzebę kontaktu z środowiskiem powiatowym przez stykanie się z jego przedstawicielami. Przyjazd delegata Zarządu Powiatowego podnosi powagę danej

imprezy (odczytu, opłatka, walnego zgromadzenia itd.) oraz autorytet Towarzystwa w danym środowisku.

Z tych względów dobra organizacja sekcji prelegentów jest rzeczą bardzo ważną. Sekcja prelegentów może powstać przy Zarządzie Powiatowym, lecz równie dobrze — a może i lepiej — można ją zorganizować przy Zarządzie Kola w mieście powiatowym. Zakres pracy Zarządu Powiatowego nie pozwoli mu na prowadzenie całej swej działalności bezpośrednio. Wskazane jest powierzanie pewnych prac poszczególnym kołom, naturalnie pod warunkiem że prace te będą istotnie spełnione. Podstawę do tego daje postanowienie art. 6 § 8 nowego statutu. Do takich prac nadają się wybitnie Niedzielne Uniwersytety Wiejskie i Uniwersytety Powszechne oraz akcje odczytowe (sekcje prelegentów). To też sekcje prelegentów powinny powstawać przy każdym Kole TSL, które skupia znaczniejszą ilość inteligencji, a więc w każdym mieście lub miasteczku. Jednakże sama działalność odczytowa winna być prowadzona przez te Kola w porozumieniu z Zarządem Powiatowym lub przynajmniej z rejonowymi referentami oświatowymi, którzy z jego ramienia czuwają nad rozwojem pracy każdego Kola i Czytelni w rejonie.

Opieka nad dzieckiem rozwija się w Towarzystwie w postaci dziecińców i przedszkoli stałych oraz dziecińców letnich czyli półkolonii. W tym zakresie Zarząd Powiatowy — ewentualnie przy pomocy osobnej sekcji — ma do spełnienia kilka zadań. Pierwsze z nich to ustalenie w porę sieci dziecińców letnich TSL w powiecie i ustalenie, jakiej potrzeba im będzie pomocy finansowej. Drugie zadanie to zabieganie o odpowiednią pomoc zarówno dla dziecińców letnich, jak i stałych ze strony Pow. Komitetów Pomocy Dzieciom i Młodzieży oraz innych instytucji (Ubezpieczalni Społecznych, fabryk itd.). Wreszcie trzecie zadanie — zapewnienie odpowiedniego kierownictwa wszystkim półkoloniami. W niejednym przypadku wypadnie urządzić w porozumieniu z Zarządem Głównym krótki kurs lub dłuższą konferencję dla kandydatek do prowadzenia dziecińców. Po zamknięciu akcji dziecińców letnich wypadnie jeszcze Zarządowi Powiatowemu ściągnąć sprawozdania ze wszystkich miejscowości. Sprawy te zresztą reguluje osobna instrukcja Zarządu Głównego.

Należy tu nawiasem zwrócić uwagę na duże znaczenie tej

akcji dla utrzymania żywotności każdej Czytelni wiejskiej w ciągu lata, kiedy natężenie innych prac oświatowych słabnie.

Sprawy narodowościowe odgrywają w wielu powiatach czołową rolę. Zarząd Powiatowy, któremu leżą one na sercu, musi zdawać sobie sprawę z doniosłości omówionych dotychczas prac dla rozwoju kultury polskiej i ekspansji ludności polskiej w powiecie. Rozwijając je systematycznie, musi jednak bacznie zwrócić uwagę na szereg zagadnień dotąd nieporuszonych, jak organizowanie prywatnych szkół powszechnych TSL w drobnych osadach polskich, troska, by nie zaniedbano czegoś w czasie plebiscytu szkolnego, sprawa należytego zapisu do ksiąg metrykalnych dzieci chrzczonych w cerkwiach, a pochodzących z rodzin rzymsko-katolickich, docieranie do samotnych rodzin polskich, mieszkających we wsiach o zdecydowanej większości ruskiej, dalej budowa domów ludowych, zakładanie nowych parafii rzymsko-katolickich i budowa kościołów i kaplic, a wreszcie czuwanie nad tym, jak są wykorzystywane i administrowane istniejące już domy ludowe TSL, oraz inne nieruchomości TSL. Mamy w tej dziedzinie rozległy kompleks spraw, wymagających dużego wysiłku pracy i środków. Są to przy tym nieraz sprawy niesłychanie palące, i to do tego stopnia, że wszystkie omawiane poprzednio sprawy mogą wydać się drugorzędnymi i zejść na plan drugi, co w rzeczywistości mogłoby się stać niepowetowaną szkodą dla rozwoju polskiego życia kulturalnego w powiecie i mogłoby doprowadzić do przejawów cofania się polskości na poszczególnych odcinkach.

VI. WSPÓLDZIAŁANIE Z INNYMI INSTYTUCJAMI I ORGANIZACJAMI

Tak przedstawiałby się w krótkości zakres działalności Zarządów Powiatowych. Przeprowadzenie poszczególnych prac będzie wymagało zmobilizowania wszystkich rozporządzalnych środków i scharmonizowania pracy z wszystkimi innymi zainteresowanymi czynnikami. Spośród tych czynników na pierwszym miejscu należy wymienić Pow. Komisje Oświaty Pozaszkolnej oraz Inspektoraty Szkolne, jako specjalnie zainteresowane w zagadnieniach oświaty pozaszkolnej. Drugim poważnym czynnikiem jest nauczycielstwo szkół powszechnych, którego współpraca na wsi jest dla TSL szczególnie cenna. Nawet w tym przypadku,

gdy nauczyciel z jakichkolwiek powodów nie pracuje w TSL, powinien on być zorientowany w zamierzeniach TSL, aby inne jego prace nie wchodziły pomimo najlepszej jego woli w kolizję z działalnością TSL. Rzeczą Zarządu Powiatowego będzie znalezienie odpowiednich form poinformowania nauczycielstwa w tym zakresie.

Wspomniałem już o współdziałaniu z Powiatowymi Komitetami Pomocy Dzieciom i Młodzieży. Pozostaje mi wspomnieć krótko o współdziałaniu z organizacjami gospodarczymi (O. T. R. i organizacje spółdzielcze) i innymi organizacjami kulturalno-oświatowymi. Ze strony O. T. R. winien sobie zapewnić Zarząd Powiatowy TSL pomoc w tym kierunku, aby przy jego pomocy można było w mniejszych miejscowościach prowadzić przy Czytelniach TSL systematyczne prace w zakresie przysposobienia rolniczego bez konieczności rozbijania nielicznej grupy młodzieży na dwie organizacje.

W zakresie współpracy z innymi organizacjami społecznymi TSL winno zajmować zawsze stanowisko gotowości do współdziałania, jednakże współpraca ta powinna być prowadzona bez szkody dla zasadniczego programu TSL i powinna wychodzić na korzyść obu współdziałających organizacyj, a nie, jak to się często zdarza, na korzyść jednej, a na szkodę drugiej organizacji, gdyż w ten sposób osłabia się ducha współpracy, który powinien cechować każdego pracownika społecznego.

VII. SPRAWY FINANSOWE

Trudno sobie wyobrazić skuteczną działalność oświatową bez pewnego minimum pieniędzy. To też jednym z trudniejszych zagadnień, jeśli chodzi o organizację pracy Zarządów Powiatowych, jest sprawa środków finansowych. W tradycyjnym podziale źródeł dochodowych pomiędzy Kola TSL i Zarząd Główny TSL nie łatwo jest znaleźć źródła dochodu dla Zarządów Powiatowych, a wielu pracowników oświatowych Towarzystwa wyraża nawet sceptycyzm co do możliwości ich znalezienia. A jednak już obecnie istnieją Zarządy Powiatowe TSL, które rozwijają poważną działalność oświatową i które na ten cel umieją zmobilizować poważne środki. Na ich przykładzie można wyraźnie stwierdzić, że jest to sprawa przede wszystkim zdecydowanej woli, świadomości celów i należytego zapалу. To skromne do-

świadczenie dotychczasowe pozwala wymienić szereg możliwości, które Zarządy Powiatowe TSL powinny umiejętnie wyzyskać.

Pierwszą możliwość przedstawia źródło zupełnie dokładnie przez nowy statut Towarzystwa określone, a mianowicie 10—30% składek członkowskich, zbieranych przez Koła i Czytelnie. Dotychczas czwarta część składek członkowskich przypadała Zarządowi Głównemu. Na podstawie nowego statutu dochód ten w innym nieco wymiarze przechodzi na rzecz Zarządu Powiatowego. Wydajność tego źródła zależy od kilku czynników, a mianowicie: 1) od ilości członków TSL we wszystkich Kółach i Czytelniach TSL w powiecie, 2) od skrupulatności ściągania tych składek przez Zarządy Kół i Czytelń, 3) od wysokości procentu składek, przypadającego Zarządowi Powiatowemu, co określa uchwała Walnego Zjazdu Powiatowego, 4) od karności organizacyjnej Zarządów Kół i Czytelń, jeśli chodzi o odsyłanie właściwej części składek członkowskich. Chwila zastanowienia wskazuje, że wszystko to zależy od tego, czy praca TSL w powiecie jest dobrze zorganizowana i na odpowiednim poziomie postawiona. Wtedy bowiem napewno liczba członków będzie wzrastać bez większych trudności, a składki będą należycie ściągane.

Jeśli chodzi o 3) i 4) z wymienionych warunków, to zachodzi konieczność wdrożenia w świadomość ogółu działaczy TSL w powiecie zasady, że pieniądze dane ze składek Zarządowi Powiatowemu stanowią kapitał, który im się zwraca w wielorakich formach, jak np. w postaci opieki organizacyjnej, dojazdów referentów rejonowych, dojazdów prelegentów i delegatów Zarządu Powiatowego i wreszcie w postaci zasiłków uzyskiwanych od czasu do czasu przez Zarząd Powiatowy dla Kół i Czytelń. Ogół członków Zarządów Kół i Czytelń musi zrozumieć, że autorytet Zarządu Powiatowego wobec władz i innych czynników zależy w dużym stopniu od ilości środków dostarczanych mu przez Koła i Czytelnie. W myśl znanej, bardzo słusznej zasady: «Pomóż sam sobie, a wtedy i inni ci pomogą», pomoc daje się wszędzie przede wszystkim tym, którzy najbardziej na to zasługują, to znaczy tym, którzy wykazują się zaradnością, pomysłowością i konkretnym dorobkiem. Świadczenia Kół i Czytelń są tak niezbędną dla działalności Zarządów Powiatowych podstawą, że bez nich nie mogą one rozwinąć skrzydeł. Zarząd Powiatowy musi mieć własne środki na prace organizacyjne, a więc na wszelkie wyjazdy, jeśli ma uzyskać dla Kół i Czytelń jakkolwiek pomoc

innych czynników (np. na akeję półkolonij letnich), gdyż pomoc ta zawsze jest przeznaczona wyłącznie na określony cel, jak np. kurs oświatowy, zakup radia, dożywianie dzieci na półkolonii itd., nigdy zaś na koszt wyjazdów, bez których nie da się założyć sieci półkolonij letnich, ani prowadzić sieci bibliotek ruchomych. Każda zaś rzecz wymaga swego przygotowania w terenie i następnie kontroli. To też ogół Zarządów Kół i Czytelni musi zrozumieć, że w ostatecznym bilansie każde Koło i Czytelnia musi stracić na tym, jeśli nie odsyła Zarządowi Powiatowemu tego, co mu się należy. Tylko wtedy, gdy każde Koło i Czytelnia będzie wpłacać Zarządowi Powiatowemu należną kwotę, Zarząd Powiatowy będzie mógł udzielić im pomocy należnej.

Jest to zagadnienie natury wychowawczej nie tylko o bardzo dużym znaczeniu praktycznym, ale i zasadniczym — moralnym. To też Zarządy Powiatowe winny cierpliwie i wytrwale wychowywać w tym kierunku ogół działaczy w powiecie.

Przechodząc do innych źródeł dochodów, wypada się zatrzymać na możliwości przeprowadzenia osobnej zbiórki publicznej, przeznaczonej na potrzeby Zarządu Powiatowego. Jak wiadomo zbiórka na Dar Narodowy 3 maja przypada na podstawie postanowień statutu w całości na rzecz Zarządu Głównego. To też Zarząd Powiatowy winien starać się o urządzenie osobnej zbiórki w terminie późniejszym, a więc we wrześniu lub październiku, czy innym terminie, zależnie od warunków lokalnych. Sprawa ta wymaga wcześniejszego — podkreślam — dużo wcześniejszego porozumienia się z właściwym referentem Starostwa, który może wskazać termin, który nie będzie zajęty przez inne organizacje, a zwłaszcza przez zbiórki ogólnopolskie. Rzecz wymaga również porozumienia się z Zarządem Koła TSL, mającym siedzibę w mieście powiatowym, gdyż Koło to może też mieć aspiracje w tym kierunku.

Inne możliwe źródła dochodów Zarządu Powiatowego, to różne przedsiębiorstwa, jak zabawy karnawalowe, festyny, loterie fantowe, sprzedaż wydawnictw Zarządu Głównego TSL (kartki, bloczki, telegramy, kalendarzyki itp.). Nie tu miejsce na omówienia, jak należy organizować zabawy, festyny i loterie fantowe. Wypada tylko zwrócić uwagę na niedoceniane przez wiele Zarządów wcale poważne źródło, jakim jest sprzedaż wydawnictw Zarządu Głównego, a zwłaszcza kartek świątecznych. Kilkadziesiąt złotych ze sprzedaży samych kartek na każde święta może być

poważnym dochodem Zarządu Powiatowego. Nie wyzyskanym i to zupełnie źródłem dochodu są telegramy, (które wysyła się z życzeniami w miejsce telegramów prawdziwych), oraz bloczki z karteczkami na kwitowanie datków 10-groszowych, które można zbierać przy sposobności różnych zebrań o charakterze towarzyskim lub innym.

Wszystko to wymaga przede wszystkim ludzi oddanych sprawie, a zorganizowanych w sekcji dochodowej Zarządu Powiatowego. Sekcja dochodowa winna się składać ze skarbnika Zarządu Powiatowego i jego zastępcy, oraz szeregu osób odpowiednio dobranych zarówno z grona Zarządu Powiatowego, jak i z poza niego.

Na koniec wypada mi wspomnieć o źródle, na które Zarząd Powiatowy ma nieco mniejszy wpływ, to jest o subwencjach. Wchodzą tu w grę subwencje Zarządu Głównego TSL, Wydziału Powiatowego, Zarządów Gmin i innych instytucji w powiecie. Zarząd Główny Towarzystwa w granicach swych skromnych możliwości udziela zasiłków na niektóre prace, mające znaczenie dla pogłębienia działalności TSL, jak np. na kursy dla przodowników, konferencje biblioteczne, budowę domów ludowych TSL itp. Wydziały Powiatowe w miarę poprawiania się ich finansów również nie odmówią znaczniejszych sum na cele oświaty pozaszkolnej. Napewno kwoty dzisiaj przez nie na ten cel wydaltkowane wzrosną w przyszłości, a wtedy znajdzie się znaczniejsza pomoc dla Zarządu Powiatowego na określone prace, jak np. na działalność biblioteczną, Uniwersytety Niedzielne i Powszechnie, wyjazdy sekcji prelegentów itp., o czym wspomniałem już na innym miejscu.

Warunki pracy w poszczególnych powiatach przedstawiają prawdziwą mozaikę. Prawie z reguły każde dwa sąsiednie powiaty przedstawiają się inaczej, odmiennie w nich są trudności i odmiennie także pozytywne możliwości, mogące służyć za punkt oparcia działalności TSL. Dlatego też jest rzeczą prawie niemożliwą nakreślić taki obraz pracy Zarządu Powiatowego, któryby we wszystkich szczegółach dał się wszędzie urzeczywistnić. Dla indywidualnej pomysłowości działaczy TSL pozostaje szerokie pole do działania. Skreślone powyżej uwagi mają na celu jedynie wskazanie szeregu zagadnień zasadniczych oraz wykazanie, że

praca Zarządu Powiatowego TSL posiada szerokie perspektywy, że jest pracą złożoną — bynajmniej nie szablonową, która może dać działaczowi oświatowemu bardzo wiele radości i zadowolenia, pomimo wszystkich trudności, jakie spotka na drodze.

Z PRAC I DOŚWIADCZEŃ TSL

WYNIK ZBIÓRKI NA DAR NARODOWY 3 MAJA NA TERENIE MAŁOPOLSKI W ROKU 1938

Zbiórka na Dar Narodowy 3 Maja dla TSL przyniosła w roku 1938 w ogólnym wyniku kwotę 142.710,80 zł. W porównaniu z rokiem 1937 jest to suma większa o 13.807,78 zł, czyli o 10,71%, a w porównaniu z rokiem 1936 większa o 26.153,64 zł, czyli o 22,44%. Tak znaczny wzrost zbiórki w ostatnich 3 latach świadczy, że społeczeństwo polskie Małopolski odnosi się do Towarzystwa Szkoły Ludowej z pełnym zaufaniem i działalność jego usilnie popiera.

Z ogólnego wzrostu zbiórki w roku 1938 przypada na województwo krakowskie 5.346,30 zł, na województwo lwowskie 4.713,47 zł, na województwo tarnopolskie 3.919,52 zł. W województwie stanisławowskim zmniejszył się wynik zbiórki w porównaniu z rokiem 1937 o 171,51 zł. Procentowe obliczenie wyniku zbiórki w porównaniu z rokiem 1937 przedstawia w województwie krakowskim wzrost o 11,92%, w województwie lwowskim wzrost o 8,71%, w województwie tarnopolskim wzrost o 21,8%, a w województwie stanisławowskim spadek o drobny ułamek procentu, przy czym trzeba nadmienić, że wynik zbiórki w roku 1937 wzrósł w tym województwie w porównaniu z rokiem 1936 o 11,8%.

W przyroście wyniku zbiórki uczestniczą tak listy składkowe, jak zbiórka w szkołach i zbiórka przeprowadzana przez Kola TSL. Zbiórka na listy składkowe przyniosła w roku 1938 o 8.234,18 zł, zbiórka w szkołach o 2.690,33 zł, zbiórka Kół TSL o 2.882,87 zł więcej niż w roku 1937. Przyrost zbiórki byłby zapewne jeszcze większy, gdyby była dopisała pogoda w dniu 3 maja. Korzystny wynik zbiórki w złych warunkach atmosferycznych świadczy z jednej strony o gotowości społeczeństwa do składania w dniu 3 maja datków na cele TSL, z drugiej zaś strony o dobrej organizacji zbiórki.

Dobry wynik zbiórki w roku 1938 niechaj będzie dla Zarządów Kół i Czytelni zachętą do jeszcze lepszego przygotowania i jeszcze sprawniejszego przeprowadzenia zbiórki w roku 1939, gdyż wiadomo, że Dar Narodowy 3 Maja stanowi podstawę finansową rozrastającej się z roku na rok działalności kulturalno-oświatowej TSL.

ZESTAWIENIE WYNIKU ZBIÓRKI DARU NARODOWEGO 3 MAJA ZA ROK 1938

Powiat	Za pośrednictwem			Razem	W porów. z r. 1937
	list skład.	szkół	Kół TSL		
Województwo Krakowskie.					
Biała	470.—	213.38	3.109.—	3.792.38	+ 688.36
Bochnia	82.86	434.06	908.93	1.425.85	+ 320.67
Brzesko	72.10	324.12	408.41	804.63	+ 27.19
Chrzanów	417.25	278.58	2.533.56	3.229.39	+ 832.40
Dąbrowa Tarn.	38.—	143.50	298.44	479.94	— 47.31
Dębica	64.62	277.22	524.90	866.74	+ 141.54
Gorlice	234.18	325.27	416.43	975.88	+ 285.90
Jasło	185.17	280.58	574.10	1.039.85	+ 147.07
Kraków powiat .	265.44	489.97	1.718.99	2.474.40	+ 362.33
Kraków miasto .	5.933.33	2.175.90	14.922.28	23.031.51	+ 1.610.83
Limanowa	21.50	170.42	233.35	425.27	+ 53.83
Mielec	71.—	257.70	302.07	630.77	+ 278.05
Myślenice	101.05	253.43	174.33	528.81	— 132.53
Nowy Sącz	308.67	278.05	1.901.60	2.488.32	+ 155.71
Nowy Targ	367.45	273.82	1.428.86	2.070.13	+ 393.46
Tarnów	235.52	289.07	1.718.70	2.243.29	+ 249.25
Wadowice	212.81	461.64	1.174.19	1.871.64	— 12.04
Zywiec	253.82	328.79	1.233.95	1.816.56	— 8.41
Razem	9.334.77	7.255.50	33.605.09	50.195.36	+ 5.346.30
Województwo Lwowskie					
Bobrka	160.39	198.44	520.64	879.47	— 45.51
Brzozów	137.11	183.74	585.53	906.38	+ 389.13
Dobromil	57.10	147.25	460.47	664.82	+ 150.84
Drohobycz	559.29	378.41	2.018.94	2.956.64	+ 639.57
Gródek Jagiełl.	91.95	192.98	300.37	585.30	— 51.96
Jarosław	101.80	249.11	605.51	956.42	— 301.63
Jaworów	116.42	164.13	134.63	415.18	+ 0.03
Kolbuszowa	37.80	54.91	140.50	233.21	— 2.49
Krosno	141.85	178.15	685.96	1.005.96	+ 82.75
Lesko	94.90	153.35	494.52	742.77	+ 340.53
Lubaczów	53.15	198.59	222.94	474.68	— 1.72
Lwów powiat . . .	802.07	263.36	675.80	1.741.23	— 369.21
Lwów miasto . . .	17.656.40	3.774.57	12.599.60	34.030.57	+ 2.727.82
Łańcut	54.27	163.70	429.50	647.47	— 4.05
Mościska	69.45	249.—	256.99	575.44	+ 147.67
Nisko	62.—	142.77	602.—	806.77	+ 124.33
Przemysł	855.16	281.14	2.049.33	3.185.63	+ 561.79
Przeworsk	132.—	141.27	349.34	625.61	+ 104.25
Rawa Ruska	90.70	223.84	624.17	938.71	— 194.63
Rudki	28.25	89.54	310.59	428.38	— 38.51
Rzeszów	129.69	322.78	1.242.11	1.694.58	+ 234.27
Sambor	220.68	112.23	286.59	619.50	— 288.29
Sanok	154.55	311.91	631.16	1.097.62	+ 224.39
Sokal	151.19	317.04	607.54	1.075.77	+ 217.99
Tarnobrzeg	116.51	200.40	229.72	546.63	— 224.98
Turka	52.95	154.78	229.60	437.33	+ 187.34
Zółkiew	51.55	152.22	318.55	522.32	+ 113.75
Razem	22.179.18	9.002.61	27.612.60	58.794.39	+ 4.713.47

Powiat	Za pośrednictwem			Razem	W porów. z r. 1937
	list skład.	szkół	Kół TSL		
Województwo Stanisławowskie:					
Dolina	319.45	299.52	817.36	1.436.33	+ 174.23
Horodenka	51.95	130.33	315.83	498.11	+ 55.72
Kałuż	86.25	259.29	593.75	939.29	+ 400.82
Kołomyja	89.25	268.15	641.45	998.85	— 136.85
Kosów	76.20	156.70	497.23	730.13	+ 102.41
Nadwórna	194.34	213.01	584.11	991.46	+ 30.80
Rohatyn	73.55	232.77	451.37	757.69	+ 98.67
Sniatyn	50.29	122.90	409.54	582.73	— 56.22
Stryj	187.42	408.14	232.87	828.43	— 123.35
Stanisławów	306.32	222.44	2.150.40	2.679.16	— 612.22
Tłumacz	161.60	184.62	268.10	614.32	— 146.94
Zydaczów	35.55	248.37	485.21	769.13	+ 41.42
Razem	1.632.17	2.746.24	7.447.22	11.825.63	— 171.51
Województwo Tarnopolskie:					
Borszczów	73.81	116.43	595.85	786.09	— 119.03
Brody	58.58	267.47	1.314.89	1.670.94	+ 697.31
Brzeżany	55.89	170.73	1.135.09	1.361.71	+ 329.13
Buczacz	123.95	187.60	1.256.87	1.568.42	+ 520.72
Czortków	139.55	129.39	856.50	1.125.44	+ 75.19
Kamionka Str. . . .	42.30	150.12	621.58	814.—	+ 73.48
Kopczyńce	66.60	269.59	982.51	1.318.70	+ 713.63
Podhajce	31.80	183.02	564.17	778.99	+ 64.93
Przemysławany . . .	70.20	109.01	585.58	764.79	+ 93.49
Radziechów	30.15	120.16	336.77	487.08	— 143.35
Skalat	130.35	138.42	1.315.94	1.584.71	+ 636.89
Tarnopol	271.38	314.41	3.432.31	4.018.10	— 16.86
Trembowla	75.45	258.86	582.83	917.14	— 133.30
Zaleszczyki	40.90	100.53	620.88	762.31	+ 394.48
Zbaraż	80.08	152.97	475.87	708.92	+ 50.38
Zborów	80.39	275.13	690.09	1.045.61	+ 346.38
Złoczów	291.45	366.49	1.524.53	2.182.47	+ 336.05
Razem	1.662.83	3.310.33	16.922.26	21.895.42	+ 3.919.52

Z E S T A W I E N I E O G Ó L N E

Województwo	Za pośrednictwem			Razem	W porów. z r. 1937
	list skład.	szkół	Kół TSL		
Krakowskie	9.334.77	7.255.50	33.605.09	50.195.36	+ 5.346.30
Lwowskie	22.179.18	9.002.61	27.612.60	58.794.39	+ 4.713.47
Stanisławowskie . .	1.632.17	2.746.24	7.447.22	11.825.63	— 171.51
Tarnopolskie . . .	1.662.83	3.310.33	16.922.26	21.895.42	+ 3.919.52
Razem	34.808.95	22.314.68	85.587.17	142.710.80	+ 13.807.78

Z OBRAD ZARZĄDU GŁÓWNEGO TSL

Dnia 25 lutego obradował w Krakowie pod przewodnictwem prezesa p. Witolda Ostrowskiego Zarząd Główny TSL.

W obradach uczestniczyli następujący członkowie Zarządu Głównego: dr Cichocki Marian, inż. Cyło Walenty, dr Czarnek Marian, Cierniak Antoni, Brydak Edward, ks. dr Długosz Teofil, Dreziński Jan, inż. Kozłowski Kazimierz, Maj Kazimierz, Malik Bronisław, dr Manaczyński Stanisław, ks. dr Molński Andrzej, Nuzikowska Helena, dr Orliński Henryk, Osiecki Ludwik, Ostrowski Witold, gen. Paszkiewicz Gustaw, dr Piotrowski Tadeusz, Przybylska Zofia, inż. Schweizer Kazimierz, Sokulski Justyn, dr Studentowicz Czesław, dr Topolnicki Józef, dr Uhma Stefan, dr Wnęk Władysław, ppulk. Zygmuntowicz Zygmunt.

Członkowie Rady Nadzorczej: dr Kumaniecki Kazimierz, dr Poratyński Jan.

Dyr. biura Zarządu Głównego TSL w Krakowie Urbanczyk Franciszek i w zastępstwie dyrektora biura Zarządu Głównego TSL we Lwowie prof. Opacki, instruktorzy oświatowi TSL: Cag Leon, Jamka Marian, Marcinek Stanisław, Pociask Tadeusz, Siemnicki Jan i Urbanik Kazimierz.

Porządek obrad: 1. Sprawozdanie z działalności Towarzystwa w roku 1937 (omówienie sprawozdania drukowanego). 2. Sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego w roku 1938. 3. Zatwierdzenie preliminarzy Wydziału Ścisłego i Sekcji Wschodniej na rok 1939. 4. Wniosek o przystąpienie do Zjednoczenia Polskich Towarzystw Oświatowych. 5. Wnioski w sprawie jubileuszu Towarzystwa w roku 1941.

Po otwarciu posiedzenia oddano hołd pamięci ś. p. Ojca Świętego Piusa XI.

Następnie poświęca prezes słowa wspomnienia zmarłemu 9 lutego w Węgierskiej Górze ś. p. Jerzemu Buzkowi. Zmarły był poprzednio członkiem Zarządu Głównego TSL i prezesem Zarządu Powiatowego TSL w Żywcu, a ostatnio przez szereg lat prezesem Koła TSL w Węgierskiej Górze. Jako prezes Koła TSL w Węgierskiej Górze zebrał na budowę domu ludowego TSL w Węgierskiej Górze blisko 30.000 zł.

Zarząd Główny uczcił pamięć zmarłego przez powstanie.

W czasie obrad przybył na salę obrad kurator Macierzy Szkolnej na Zaolziu, dyrektor gimnazjum w Orłowej p. Piotr Feliks. Gościa powitał w serdecznych słowach prezes Ostrowski, a członkowie Zarządu Głównego zgotowali mu serdeczną owację.

Dyr. Feliks odpowiadając na serdeczne słowa powitania podniósł, że zaporą, o którą rozbijały się dążenia Czechów do sczechizowania Śląska Zachodniego było gimnazjum realne w Orłowej, założone w roku 1909 wspólnym wysiłkiem Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego i Towarzystwa Szkoły Ludowej. Gimnazjum to nie byłoby powstało bez współdziałania Towarzy-

stwa Szkoły Ludowej. Za to, że TSL umożliwiło powstanie tego bastionu polskości, ludność Śląska odnosi się do TSL z równą serdecznością jak do swojej Macierzy Szkolnej.

Sprawozdania z działalności Towarzystwa w roku 1937 oraz z prac Zarządu Głównego w roku 1938, referowane przez pp.: wiceprezesa inż. Kazimierza Kozłowskiego, dyr. Wagę i dyr. Urbańczyka stwierdzają, że aktywność Kół i Czytelní TSL, jak również bibliotek powiatowych TSL wzmogła się bardzo wydatnie. Wzmogła się także aktywność oddziałów i władz organizacyjnych TSL w kierunku organizowania kursów instrukcyjnych dla pracowników oświatowych, kursów ogólno-kształcących i zawodowych, niedzielnych uniwersytetów wiejskich i uniwersytetów powszechnych, oraz w kierunku pogłębiania pracy świetlicowej. Referenci podkreślają, że pozostaje to w związku po części z pogłębianiem się na wsi rozumienia zagadnienia oświaty, a po części z systematyczną akcją instrukcyjną i lustracyjną Zarządu Głównego.

P. inż. Kozłowski zwraca uwagę na ważność akcji zakładania przez TSL w Małopolsce Wschodniej szkół powszechnych. Obecnie utrzymuje tam TSL 61 szkół, a kilkanaście szkół przejęły już władze szkolne na etat państwowy. W ten sposób zagęszcza się na skutek inicjatywy TSL sieć państwowych szkół powszechnych z polskim językiem nauczania. Obecnie jest zapotrzebowanie na założenie 30 nowych szkół TSL.

Akcja zakładania w Małopolsce Wschodniej półkolonij rozwija się żywiołowo. W roku 1938 było ich 2700, a w tej liczbie półkolonij TSL 1300. Półkolonie nie wystarczają już jednak i trzeba jak najprędzej przejść ze względów narodowych na zakładanie dziecińców.

Internatowy Uniwersytet Wiejski TSL w Ohladowie zakończył w styczniu pierwszy rok swego istnienia. Seria kursów jednomiesięcznych, urządzonych przez uniwersytet w roku ubiegłym, spełniła swoje zadanie. Uniwersytet został na wsi spopularyzowany tak dalece, że obecnie napływ podań na kursy 3-miesięczne przekracza w dwójnasób ilość miejsc.

Ze względu na ciężką walkę jaką społeczeństwo polskie musi toczyć w Małopolsce Wschodniej o jak najściślejsze związanie tej ziemi z państwem polskim, prosi p. inż. Kozłowskiego o moralne i materialne popieranie poczynañ TSL w Małopolsce Wschodniej przez placówki TSL w Małopolsce Zachodniej.

Tak w referatach jak i w dyskusji poświęcono wiele uwagi zagadnieniu udostępnienia książki ludności wiejskiej i dążeniom do rozwiązania tego zagadnienia w skali ogólnopolskiej drogą tworzenia przez samorząd terytorialny powiatowych central bibliotecznych i bibliotek gminnych. W czasie obrad porównywano też wyniki akcji samorządu na terenie całej Polski i wyniki osiągnięte przez TSL w Małopolsce, przy czym stwierdzono, że na 241 powiatów w Polsce, samorządowe powiatowe centrale biblioteczne

znajdują się w 139 powiatach. Z tego na województwa centralne, które liczą 75 powiatów, przypada 67 central, na województwa zachodnie, które liczą 58 powiatów, przypadają 34 centrale, na województwa wschodnie, liczące 36 powiatów, przypada 36 central, a na województwa południowe przypadają 2 centrale na 72 powiaty. Natomiast we wszystkich 72 powiatach Małopolski znajdują się powiatowe centrale biblioteczne TSL.

We wszystkich 139 samorządowych powiatowych centralach bibliotecznych było pod koniec czerwca 1938 r. 387.899 tomów, a w 72 powiatowych centralach bibliotecznych TSL było na początku stycznia 1938 r. 149.248 tomów. Wszystkie samorządowe powiatowe centrale biblioteczne miały w obiegu w roku oświatowym 1937/38 — 4079 bibliotek ruchomych, a powiatowe centrale biblioteczne TSL miały w tym samym okresie czasu w obiegu 3096 bibliotek ruchomych. Na jedną powiatową centralę samorządową przypada więc przeciętnie 29 bibliotek ruchomych, a na jedną powiatową centralę TSL 43 bibliotek ruchomych.

Dyr. Urbańczyk wspomniał także w swoim referacie o rozmowach przedstawicieli Zarządu Głównego z przedstawicielem Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego, zmierzających do utorowania drogi do współdziałania w sprawach oświaty pozaszkolnej w ogóle, a w akcji bibliotecznej w szczególności. Wynikiem tych rozmów jest Okólnik Kuratorium O. S. i Okólnik Zarządu Głównego TSL, które równocześnie zamieszczamy.

W dyskusji nad sprawozdaniami zabierali głos pp.: dr Kumaniecki, gen. Paszkiewicz, nacz. Osiecki, dr Orliński, dr Czarnek, ppulk. Zygmuntowicz, inż. Cyło, dyr. Maj, dyr. Nuzikowska, inż. Schweizer, sędzia Brydak, dr Uhma i prezes Ostrowski.

P. dr Kumaniecki wypowiada się przeciw monopolizowaniu akcji bibliotecznej w ręku samorządu terytorialnego i władz szkolnych. Akcja społeczna w dziedzinie zakładania i utrzymywania bibliotek oświatowych jest konieczna, zwłaszcza w Małopolsce Wschodniej.

P. gen. Paszkiewicz omawia sprawy aktualne dla TSL w województwach tarnopolskim i stanisławowskim.

P. nacz. Osiecki wypowiada się za akcją społeczną w dziedzinie akcji bibliotecznej. Wyeliminowanie z niej czynnika społecznego odbiłoby się szkodliwie na sprawie, której ona służy. Budżety publiczne są przeciążone, a gmina jest przeciążona nie tylko wydatkami, lecz także pod względem czynności administracyjnych. W gminie schodzą się bowiem nici wszystkich resortów administracji państwowej. Jeśli akcję biblioteczną oparłoby się na gminie, powstałby nowy urząd, który nie daje gwarancji, że będzie lepiej wywiązywał się ze swojego zadania, niż wywiązuje się TSL.

P. dr Orliński apeluje o popieranie akcji budowy domów handlowych i o organizowanie kursów przysposobienia kupieckiego. W sprawie akcji bibliotecznej w Małopolsce Wschodniej

oświadcza się za prowadzeniem powiatowych central bibliotecznych przez TSL.

P. dr Czarnek informuje o wynikach dyskusji w klubie poselskim OZN w sprawach dotyczących się Małopolski Wschodniej.

P. pułk. Zygmuntowicz podnosi konieczność pracy instruktorskiej w placówkach TSL.

P. inż. Cyło komunikuje, że staraniem 4 powiatów podgórskich, nowosądeckiego, gorlickiego, jasielskiego i limanowskiego ma powstać w Tyliczu k. Kryniczy internatowy uniwersytet wiejski. Zwraca też uwagę na organizowanie na kursach pracy zawodowej pogadanek ogólno-kształcących. Organizowaniem takich pogadanek powinny zajmować się Kola względnie Czytelnie TSL, gdyż instruktorki, prowadzące kursy, nie zawsze są do takiej pracy przygotowane.

P. dyr. Maj nawiązując do dyskusji w sprawie bibliotek oświatowych po wsiach wyjaśnia, że należy się z tym liczyć, iż ustawa o publicznych bibliotekach oświatowych dojdzie do skutku i nałoży na fundusze publiczne pewne ciężary. Na terenach mieszanych pod względem narodowościowym będą też mogły istnieć dla Polaków biblioteki społeczne. Kwalifikacja książek dla bibliotek w razie ukazania się ustawy bibliotecznej będzie należeć do kompetencji urzędów państwowych. Ustawa uwzględni także do kształcanie poszkolne młodzieży wiejskiej z zakresu przysposobienia młodzieży do pracy zawodowej.

Poruszając sprawę radiofonizacji świetlic nadmienia dyr. Maj, że jest opracowany dobry popularny odbiornik radiowy i w jesieni można będzie go już nabyć. Będzie kosztował 60—70 zł.

P. dyr. Nuzikowska omawia akcję TSL w sprawie półkolonij letnich i stosunek nauczycielstwa do półkolonij, przy czym stwierdza, że stosunek ten pozostawia wiele do życzenia. Omawia dalej sprawę zakładania dziecińców w Małopolsce Wschodniej i apeluje do prezydium, aby w domach ludowych TSL był lokal na dziecińiec. Apeluje też p. dyr. Nuzikowska o większe zainteresowanie się TSL kobietą wiejską i o przyjmowanie dziewcząt do Uniwersytetu Wiejskiego TSL w Ohladowie.

P. sędzia Brydak omawia sprawę pracy kulturalno-oświatowej na Lemkowszczyźnie.

P. inż. Schweizer wskazuje na wyniki pracy Internatowego Uniwersytetu Wiejskiego TSL w Ohladowie i podnosi między innymi, że jeden instruktor rolnictwa obsługuje obecnie przy pomocy wychowanków tego uniwersytetu 80 zespołów przysposobienia rolniczego, podczas gdy przedtem mógł obsłużyć tylko 20 zespołów. Ilustruje to dobitnie słuszność zasady, że trzeba pracować z ludem a nie nad ludem, i że trzeba nastawiać młodzież wiejską do pracy samodzielnej.

W odpowiedzi p. dyr. Nuzikowskiej nadmienia inż. Schweizer, że w miesiącach kwietnia, maju i czerwcu będzie prowadzony w Uniwersytecie Wiejskim w Ohladowie kurs dla dziewcząt.

P. dr Uhma omawia zadania oświatowe na Lemkowszczyźnie, tudzież na Spiszu i Orawie i potrzebę rozwinięcia żywszej działalności TSL na tych terenach.

P. prezes Ostrowski wyjaśnia, że dla niesienia ludności Spisza i Orawy pomocy w sprawie budowy szkół powstał Komitet Spisko-Orawski, który zbiera fundusze na ten cel na terenie całej Polski.

Na tym dyskusję nad sprawozdaniami z działalności wyczerpano i treść sprawozdań przyjęto do wiadomości. Zatwierdzono też budżet Zarządu Głównego na rok 1939, przewidujący w wydatkach 1.220.000 zł, z której to sumy przypada na Sekcję Wschodnią 802.000 zł, a na Wydział Ścisły 418.000 zł.

Z kolei referuje p. dyr. Waga wniosek Wydziału Ścisłego w sprawie przystąpienia TSL do Zjednoczenia Polskich Towarzystw Oświatowych. Referent podnosi, że pogłębiająca się w społeczeństwie polskim świadomość odpowiedzialności za losy Polski i wzrastająca z tym dążność do jednoczenia wysiłków na każdym polu pracy przemawia za przystąpieniem TSL do Zjednoczenia Polskich Towarzystw Oświatowych. Przemawia też za tym względ na pracę TSL w Małopolsce Wschodniej, która powinna mieć moralne i materialne poparcie całej Polski. To poparcie łatwiej będzie uzyskać wtedy, gdy przedstawiciele TSL zasiądą do wspólnego stołu obrad z innymi Towarzystwami oświatowymi.

Po przeprowadzonej dyskusji, w której przemawiali pp.: dyr. Maj, dr Kumaniecki, dr Studentowicz, sędzia Brydak, dr Czarnek i prezes Ostrowski, uchwalono przystąpić do Zjednoczenia Polskich Towarzystw Oświatowych.

Ostatnim punktem obrad była sprawa uczczenia przypadającego w r. 1941 jubileuszu TSL, w tym bowiem roku upływa 50 lat od założenia Towarzystwa. W myśl wniosków Wydziału Ścisłego, referowanych przez p. dyr. Urbańczyka i uzupełniających wniosków ks. dr. Długosza, uchwalono zwrócić się do Zarządów Okręgowych, Zarządów Powiatowych, Zarządów Kół i Czyteln oraz do członków TSL z wezwaniem, aby zgłosili do Zarządu Głównego TSL propozycje w sprawie sposobów uczczenia tego jubileuszu i nadsyłali także osobiste wspomnienia z pracy w szeregach pracowników TSL celem ewentualnego wydrukowania ich w księdze pamiątkowej, która będzie wydana. Opracowanie szczegółowych wniosków zlecono Wydziałowi Ścisłemu.

Na odbytym w tym samym dniu posiedzeniu Rady Nadzorczej TSL pod przewodnictwem p. min. dr. K. Kumanieckiego, kooptowano do Rady Nadzorczej w miejsce ś. p. Pauliny Dadlezowej, p. dr. Joachima Namysła, b. kuratora szkolnego.

OKÓLNİK

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO KRAKOWSKIEGO Z DNIA 27 STYCZNIA 1939 R. W SPRAWIE KOORDYNACJI PRAC OŚWIATY POZASZKOLNEJ

Oświata pozaszkolna jest tą dziedziną działalności władz szkolnych, samorządu i organizacji społecznych, która uzupełnia braki elementarnego wykształcenia i ułatwia zdobycie oświaty i kultury poza systemem szkolnictwa. Działalność oświatowa pozaszkolna wyrasta z dążenia ku uczynieniu dorobku kulturalnego narodu wspólną własnością całego narodu i rozbudzenia sił twórczych jednostek i grup społecznych.

Zadania oświaty pozaszkolnej są rozległe i bardzo zróżnicowane. Jeśli się uwzględni okoliczność, że spośród ogółu młodzieży wiejskiej tylko niewielka część może ukończyć w wieku szkolnym szkołę powszechną najwyższego stopnia organizacyjnego — to jaskrawo zarysuje się konieczność szukania dróg wyjścia z tej sytuacji przez planową akcję oświaty pozaszkolnej.

Wobec wielkości potrzeb i zadań — władze szkolne, którym powierzona została opieka nad oświatą pozaszkolną, podjęły przede wszystkim najpilniejsze zadania w formie organizacji kursów dokształcających a zwłaszcza kursów dla przedpoborowych i racjonalnej propagandy czytelnictwa. W zakresie dokształcania ogółu młodzieży a w szczególności i przedpoborowych osiągnęło w Okręgu bardzo poważne rezultaty dzięki ofiarności nauczycielstwa i współpracy samorządu.

W bieżącym roku szkolnym przy skoordynowaniu współpracy czynnika państwowego, samorządu, nauczycielstwa, a także organizacji społecznych uwidocznili się dalszy ilościowy rozwój tej akcji. Chodzi o to, aby ten pęd oświaty wyzyskać dla budowy trwałych placówek oświatowych zarówno na wsi jak i w miastach.

W planowej rozbudowie akcji oświaty pozaszkolnej poważną rolę odgrywają organizacje społeczno-oświatowe, spółdzielcze i zawodowe. Na obszarze województwa krakowskiego szczególnie poważny dorobek osiągnęło Towarzystwo Szkoły Ludowej, które przez dziesiątki lat prowadziło szeroką akcję oświatową i zdobyło zaufanie całego społeczeństwa. Dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 4 lipca 1935 r. opieka nad całokształtem oświaty pozaszkolnej powierzona została władzom szkolnym. Rozumienie pojęcia tej opieki sprecyzowane zostało w rozporządzeniach Ministra W. R. i O. P.

Dla powodzenia i skuteczności prac oświatowych w okręgu doniosłe znaczenie ma zagadnienie koordynacji prac wszystkich

czynników podejmujących rzetelną pracę oświatową. Chodzi o wytworzenie właściwej opinii w sprawach oświaty pozaszkolnej i skoordynowanie akcji dla osiągnięcia trwałych rezultatów.

Ze względu na szeroki zasięg organizacyjny i poważną liczbę placówek oświatowych niezbędne jest ustalenie współdziałania terenowych ogniw TSL z władzami szkolnymi. Współdziałanie to winno się odbywać na szczeblu Inspektoratów Szkolnych lub Powiatowych Komisji Oświaty Pozaszkolnej i Zarządów Powiatowych TSL.

Władze szkolne — ustalając plan pracy oświatowej w obwodzie — winne przedstawiać właściwym organom TSL swe postulaty i życzenia, starając się w miarę możliwości udzielać organom TSL odpowiedniej pomocy w ramach uzgodnionej akcji oświatowej.

W akcji oświaty pozaszkolnej odczuwa się brak odpowiednich funduszy na najniezbędniejsze pomoce rzeczowe. Wzrastające z każdym rokiem świadczenia samorządu nie nadążają za wzrostem potrzeb oświaty pozaszkolnej. Tym bardziej jednak należy unikać konfliktów na tle zabiegów o fundusze na akcję oświatową. Dążąc do zabezpieczenia odpowiednich kwot na najpilniejsze potrzeby oświaty pozaszkolnej (kursy dokształcające, kursy dla przedpoborowych, uniwersytety powszechne i niedzielne, zespoły dobrego czytania, kola b. wychowanków szkoły powszechnej, biblioteki), władze szkolne winny w ramach otrzymanych dyrektyw Kuratorium dolożyć starań, by uzgodnione z Inspektoratami podania Zarządów powiatowych TSL do Związków Samorządu Teryt. o zasilki na ogólną działalność oświatową i na akcję biblioteczną były w miarę możliwości uwzględniane przez Pow. Komisje Oświaty Pozaszkolnej i odpowiednie organa samorządu.

W szczególności tam, gdzie w bibliotekach TSL (zwłaszcza w bibliotekach powiatowych) istnieje depozyt biblioteczny samorządu, Kuratorium uważa za wskazane, aby odpowiedni samorząd wspomagał bibliotekę TSL również zasilkami w gotówce na prowadzenie tej biblioteki. Zasilki te winny wynosić nie więcej jak 30% kwoty wydatkowanej przez samorząd na akcję biblioteczną. Niezależnie od tego także w innych wypadkach — w zależności od uznania samorządu i opinii władz szkolnych wskazane jest wspieranie finansowe akcji biblitecznej TSL, a przede wszystkim bibliotek powiatowych.

Kurator Okręgu Szkolnego

J. Stypiński m. p.

OKÓLNIK

ZARZĄDU GŁÓWNEGO TSL DO ZARZĄDÓW POWIATOWYCH TSL I ZARZĄDÓW KÓŁ TSL W MIASTACH POWIATOWYCH WOJEWÓDZTWA KRAKOWSKIEGO

w sprawie

koordynowania pracy z postulatami Inspektoratów Szkolnych

Współdziałanie wszystkich czynników, prowadzących działalność kulturalno-oświatową, jest rzeczą niezbędną dla osiągnięcia trwałych rezultatów. Spośród wszystkich czynników szczególnie doniosła jest rola władz szkolnych i z tego względu współdziałanie poszczególnych ogniw TSL z władzami szkolnymi jest szczególnie ważne. W tym przekonaniu Zarząd Główny TSL ustalił w porozumieniu z Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego w Krakowie zasady współdziałania Zarządów TSL z władzami szkolnymi, oraz zasady popierania przez nie działalności TSL.

Współdziałanie poszczególnych ogniw TSL z władzami szkolnymi powinno się odbywać na szczeblu Inspektoratów szkolnych lub powiatowych Komisji oświaty pozaszkolnej z jednej, a Zarządów Powiatowych TSL z drugiej strony. Z tego względu Zarządy Powiatowe TSL lub Zarządy Kół w miastach powiatowych (o ile nie ma w nich Zarządów Powiatowych), powinny utrzymywać stały kontakt z inspektoratami szkolnymi, przedstawiając im swoje potrzeby oraz przyjmując do rozważania i spełnienia w granicach możliwości postulaty i życzenia władz szkolnych. Zarządy Powiatowe TSL lub Zarządy Kół TSL powinny zatem dążyć do zharmonizowania swych poczynań z postulatami władz szkolnych co jednak powinno zawsze mieścić się w ramach zadań TSL, uchwał Walnych Zjazdów i dyrektyw Zarządu Głównego TSL.

Uzgodnienie planu akcji oświatowej pomiędzy organami TSL a Inspektoratami Szkolnymi lub Powiatowymi Komisjami Oświaty Pozaszkolnej, pozwoli Zarządom Powiatowym i Zarządom Kół TSL uzyskać większe świadczenia ze strony samorządu terytorialnego.

Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego wydało do wszystkich Inspektorów Szkolnych województwa krakowskiego okólnik z dnia 27 stycznia 1939 r. — w sprawie koordynacji pracy czynnika państwowego, samorządu, nauczycielstwa i organizacji społecznych, a zwłaszcza Towarzystwa Szkoły Ludowej. Jak

z okólnika tego wynika, władze szkolne czynią zabiegi, aby świadczenia samorządów na rzecz akcji oświatowej zwiększyły się. W ramach wysiłków zabezpieczenia kwot na najbliższe potrzeby oświaty pozaszkolnej władze szkolne mają popierać uzgodnione z Inspektoratami Szkolnymi podania Zarządów Powiatowych TSL do Związków Samorządu Terytorialnego zarówno na akcję biblioteczną, jak i na ogólną działalność oświatową TSL. Okólnik Kuratorium wyróżnia specjalnie te wypadki, w których Biblioteka Powiatowa TSL zarządza depozytem bibliotecznym samorządu (Wydz. Powiatowego). W tych wypadkach Kuratorium uważa za wskazane, aby właściwy samorząd udzielał Towarzystwu Szkoły Ludowej zasiłków w gotówce na prowadzenie tych bibliotek, to znaczy na administrację biblioteki (lokal i światło, wynagrodzenie dla bibliotekarzy itp.). Jeśli chodzi o wysokość tych zasiłków gotówkowych Kuratorium określa górną ich granicę na 30% całej kwoty wydatkowanej przez dany samorząd na akcję biblioteczną. Należy to rozumieć w ten sposób, że jeśli np. Wydział Powiatowy przeznacza na akcję biblioteczną, a więc na zakup książek, oprawę, druki biblioteczne itp. kwotę 1.000 zł, to z tej kwoty powinien przypaść Towarzystwu Szkoły Ludowej, które zarządza depozytem bibliotecznym tego Wydziału Powiatowego, zasiłek do wysokości 300 zł. Otrzymany zasiłek winien być oczywiście zużytkowany na potrzeby danej biblioteki powiatowej jak na przykład na opłacenie lokalu, skromne honorarium dla bibliotekarza na koszt ewentualnych lustracji bibliotek ruchomych w terenie itp.

Okólnik Kuratorium zaznacza, że biblioteki TSL powinny być subwencjonowane przez Związki Samorządowe także i w tych wypadkach, gdy biblioteki TSL nie posiadają depozytów książkowych samorządu. Wreszcie związki samorządowe powinny udzielać zasiłków także na ogólną działalność Towarzystwa w powiecie. W tym wypadku przez ogólną działalność oświatową należy rozumieć kursy Niedzielných Uniwersytetów Wiejskich, Uniwersytetów Powszechnych, kursy dla przodowników o charakterze ogólnym i specjalnym (np. bibliotecznym i teatralnym itp.), rozjazdy członków sekcji prelegentów, oraz lustrację pracy oświatowej.

Zarząd Powiatowy TSL lub Zarząd Koła w braku Zarządu Powiatowego powinien opracować już obecnie szerszy plan swej działalności na rok budżetowy 1939/40, oraz budżet koniecznych

wydatków związanych z tą pracą. Po uzgodnieniu tego programu z inspektoratem szkolnym Zarządy Powiatowe powinny wnieść jak najrychlej odpowiednie podanie do Wydziału Powiatowego, a jego odpis przedłożyć Inspektoratowi Szkolnemu z prośbą o objęcie potrzeb TSL w postulatach władz szkolnych pod adresem Wydziału Powiatowego i Zarządów Gmin.

Sekretarz:

Jan Dreziński mp.

Prezes:

Witold Ostrowski mp.

KURSY DLA PRZODOWNIKÓW OŚWIATOWYCH TSL NA WSI

Staraniem Zarządu Okręgowego TSL w Rzeszowie odbył się w Rzeszowie w czasie od 3 do 9 stycznia kurs dla przodowników oświatowych TSL na wsi, poświęcony całokształtowi pracy kulturalno-oświatowej TSL na wsi. W kursie uczestniczyło 32 przodowników, pochodzących z 31 gromad powiatu rzeszowskiego.

Zespół kursistów był jednolity tak pod względem zawodu, jak i wykształcenia. Wszyscy pochodzili ze sfer chłopskich i wszyscy są związani z pracą na roli bądź to jako samodzielni gospodarze, bądź to jako pracujący przy rodzicach. W dziedzinie wykształcenia szkolnego posiadali 4—7 klas szkoły powszechnej. Wiek ich wahał się w obrębie 18—30 lat.

Program kursu obejmował 41 godzin wykładowych, prócz tego zaś korzystali kursieści ze świetlicy, zredagowali jeden numer głośniejszej gazety, byli na jednym przedstawieniu w kinie, oraz wzięli udział w oplatku w Nowej Wsi, urządzonym przez tamtejsze Koło TSL. Do zagadnień omawianych na kursie byli kursieści przygotowani przez czynny udział w pracach Kół względnie Czytelni TSL, we wszystkich bowiem gromadach, z których pochodzili, istnieją placówki TSL.

W program wchodziły następujące zagadnienia: 1. Oświata pozaszkolna w Polsce i za granicą, oraz jej formy; 2. Podstawy ideowe, organizacja i dorobek TSL; 3. Organizacja i metody pracy w Czytelni TSL; 4. Zasady pracy samokształceniowej; 5. Bibliotekarstwo i czytelnictwo; 6. Zagadnienia pracy świetlicowej; 7. Kultura wsi; 8. Zagadnienia gospodarcze wsi; 9. Organizacja Państwa; 10. Jednostka, społeczeństwo i państwo; 11. Obecne życie wsi pod względem społecznym, gospodarczym i oświatowym; 12. Rola TSL w życiu wsi; 13. Rola przodowników w życiu wsi.

Staraniem Zarządu Okręgowego TSL w Brzeszczach odbył się w Czatkowicach k. Krzeszowie, w domu śląskiej kolonii, w dniach od 7—10 marca kurs bibliotekarski, przeznaczony dla bibliotekarzy Kół i Czytelni TSL w powiecie chrzanowskim. W kursie uczestniczyły 23 osoby z 18 miejscowości, w 90% młodzi chłopcy.

Celem kursu było zaznajomienie bibliotekarzy z zasadami pracy bibliotekarskiej oraz omówienie form i metod pracy oświatowej, związanej z książką, a w związku z tym w program kursu wchodziły następujące zagadnienia: 1. Rola książki i biblioteki w rozwoju kultury w ogóle i w rozwoju kultury wsi; 2. Przegląd form i metod pracy oświatowej związanych z książką; 3. Rola społeczna i kulturalna bibliotekarza; 4. Zasady i formy pracy samokształceniowej; 5. Powiatowe Biblioteki Centralne TSL, ich rola, zadanie i organizacja; 6. Zamierzenia biblioteczne TSL i plan tej działalności w powiecie chrzanowskim na najbliższą przyszłość.

Nadto przerobiono praktycznie z uczestnikami: organizację wewnętrzną bibliotek stałych i ruchomych (dobór książek, opracowanie biblioteczne księgozbioru, udostępnienie księgozbioru, regulaminy, opłaty biblioteczne, statystyki, sprawozdania itp.) oraz formy pracy w świetlicy związane z książką (głośne czytanie, zespoły dobrego czytania, zespoły samokształceniowe).

Na obydwóch kursach wykładali pracownicy oświatowi i instruktorzy ośw. TSL oraz obwodowi instruktorzy oświaty pozaszkolnej.

Sekcja Wschodnia Zarządu Głównego TSL organizuje w czasie od 1 marca do końca kwietnia 2-dniowe konferencje pracowników oświatowych Czytelni TSL w powiatach: bóbreckim, dobromilskim, drohobyckim, gródeckim, jaworowskim, jarosławskim, leskim, mościckim, przemyskim, rawskim, rudeckim, sanockim, sokalskim i żółkiewskim.

Program tych konferencji jest następujący: 1. Potrzeba pracy kulturalno-oświatowej na wsi; 2. Cele i zadania Czytelni TSL na wsi; 3. Organizacja i administracja Czytelni TSL; 4. Formy działalności Czytelni i formy pracy kulturalno-oświatowej; 5. Program pracy i wskazówki metodyczne; 6. Biblioteka i czytelnictwo; 7. Wieczór świetlicowy praktycznie przeprowadzony.

Z KARTY ŻAŁOBNEJ

ŚP. PROF. INZ. JERZY BUZEK

W Węgierskiej Górze zmarł 9 lutego br. w 65 roku życia śp. inż. Jerzy Buzek, profesor Akademii Górniczej w Krakowie i dyrektor górniczej i hutniczej Spółki Akcyjnej «Węgierska Górka».

Urodził się w roku 1874 w Cieszynie i tam ukończył w roku 1895 gimnazjum niemieckie, gdyż polskiego wówczas nie było.

Na ławie szkolnej bierze czynny udział w pracach tajnego stowarzyszenia polskiej młodzieży «Jedność», które wzorując się na stowarzyszeniu filaretów wileńskich, skupiało młodzież polską, pielęgnującą ideały narodowe.

Po ukończeniu studiów akademickich w Leoben poświęcił się pracy zawodowej w hutnictwie i pracy naukowej. Wynikiem tej ostatniej jest 70 znakomitych prac, które rozślawiły Jego imię wśród hutników całego świata i spowodowały powierzenie Mu docentury odlewnictwa i metalurgii żelaza na Wydziale Hutniczym Akademii Górniczej w Krakowie.

Śp. prof. Buzek był jednak nie tylko znakomitym uczonym i czołowym przedstawicielem hutnictwa polskiego, lecz także wytrawnym pracownikiem oświatowym, w takim bowiem kierunku wychowywała swoich członków wspomniana tajna organizacja patriotyczna młodzieży śląskiej. Pracował w szeregach pracowników oświatowych TSL przez jakiś czas na stanowisku członka Zarządu Głównego TSL i prezesa Zarządu Powiatowego TSL w Żywcu, a do końca życia był prezesem Koła TSL w Węgierskiej Górze. Jako prezes Koła postanowił wybudować w Węgierskiej Górze Dom Ludowy TSL i zbierał na ten cel datki. Zebrał około 30.000 zł. Nieubłagana śmierć nie pozwoliła Mu niestety dokończyć rozpoczętej budowy.

Rząd R. P. oceniając zasługi śp. prof. inż. Buzka na polu zawodowym i naukowym, odznaczył Go krzyżem oficerskim orderu Polonia Restituta.

Cześć świetlanej pamięci znakomitego uczonego i zasłużonego obywatela.

KRONIKA TSL

1) Z ŻYCIA KÓŁ I CZYTELŃ

Z działalności Koła TSL w Nowym Sączu.

Nowosądeckie Koło TSL wznowiło prowadzone z powodzeniem w roku ubiegłym Wieczory dyskusyjne. Pierwszy Wieczór odbył się 24 lutego przy udziale z górą 150 osób. Pogadankę na temat: Zagadnienie mniejszości narodowych w Nowosądecczyźnie, zagaił dyrektor gimnazjum dr Jan Krupa.

Z innych prac Koła należy wspomnieć o uruchomieniu w styczniu uniwersytetu powszechnego w Nowym Sączu.

Z działalności Koła TSL w Ciężynie, pow. Żywiec.

Ciężyna jest to wieś w powiecie żywieckim, leżąca w pobliżu Węgierskiej Górki. Ponieważ w Węgierskiej Górze są huty żelazne, z Ciężyny chodzi wielu ludzi do pracy w hutach. Dlatego Ciężynę można uważać za osadę rolniczo-robotniczą.

W Ciężynie jest od roku 1928 Koło TSL liczące obecnie 64 członków. Zarząd Koła składa się niemal wyłącznie z rolników

i robotników, a przewodniczącym Koła jest rolnik Piotr Wolny. Ze sprawozdania Koła z działalności w roku 1938 przytaczamy wyjątki najlepiej charakteryzujące pracę Koła.

Koło posiada bibliotekę stałą, która liczy 382 tomy. W roku 1938 przybyło 51 książek. Z biblioteki korzystało 64 czytelników, którzy wypożyczyli 1.168 książek.

Koło urządziło 6 publicznych odczytów i pogadanek, 3 przedstawienia teatralne, 1 obchód narodowy, 7 zebrań towarzyskich, 1 zabawę, 4 wycieczki krajoznawcze i 1 odwiedzinę sąsiedzką.

Na zorganizowany przez Koło niedzielny uniwersytet wiejski uczęszczało 56 uczestników.

Koło ma wynajęty lokal świetlicowy zaopatrzony w różne gry świetlicowe, w 10 czasopism i 3-lampowy odbiornik radiowy.

W Kole istnieje zespół teatru amatorskiego, Kółko świetlicowe młodocianych i Kółko świetlicowe dorosłych. Kółko świetlicowe młodocianych liczy 18 członków, zbiera się raz w tygodniu i posiada zespół dobrego czytania książki, składający się z 9 osób. Kółko świetlicowe dorosłych liczy 22 członków, zbiera się raz w tygodniu, posiadało zespół opisu wsi złożony z 8 osób i zespół dyskusyjny złożony z 14 osób.

Sprawozdanie kasowe wykazuje w dochodach 1.275 zł, a w rozchodach 789,15 zł.

Z działalności Czytelni TSL w Rdziostowie, pow. Nowy Sącz.

Charakterystyczna również jest praca malej, pracującej w trudnych warunkach Czytelni TSL w Rdziostowie. Praca skupia się w Kółku świetlicowym dorosłych. Kółko urządziło w 1938 r. 21 pogadanek, z których 2 zagaiła miejscowa nauczycielka, wszystkie zaś inne chłopci, a mianowicie: Stanisław Mróz 5 pogadanek na temat: Ustrój rolny Polski i jego niedomagania i 5 pogadanek na temat: Historia chłopów polskich. Władysław Mróz 3 pogadanki na następujące tematy: Znaczenie Konstytucji 3 Maja. Znaczenie wyborów do ciał ustawodawczych. Stosunek obywatela do obrony Państwa. Waleria Mróz 2 pogadanki na temat: Higiena wsi. Stanisław Szkaradek 2 pogadanki na temat: Czym jest spółdzielczość dla rolników. Błażej Potoczek 2 pogadanki na temat: Chłop polski a ideologia TSL. Nauczycielka p. Sopatówna 2 pogadanki na temat: Jak wychować młode pokolenie?

Kierownikiem Kółka świetlicowego jest Stanisław Mróz.

Z działalności Koła TSL w Strzyżowie.

Kolo TSL w Strzyżowie uruchomiło w Strzyżowie dnia 4 lutego Kurs przysposobienia handlowego, przeznaczony dla młodzieży, mającej się poświęcić zawodowi kupieckiemu. Na kurs zapisało się 40 chłopców i dziewcząt.

Z życia Kół i Czytelń TSL w Małopolsce Wschodniej.

W ciągu ostatnich tygodni odbył się cały szereg zjazdów i zebrań pracowników oświatowych TSL z udziałem przedstawicieli Sekcji Wschodniej Zarządu Głównego TSL.

W Cieszanowie odbyło się rejonowe zebranie oświatowców przy udziale 350 osób z całego powiatu. Na zebraniu tym po referacie instruktora oświatowego TSL p. Sietnickiego uchwalono rezolucje, idące w kierunku wzmożenia pracy oświatowej i gospodarczej na Ziemiach południowo-wschodnich.

Podobne zebrania odbyły się w Brzozdowcach, Zagórz, Bukowsku i Borynieczech, na których obwodowy instruktor oświaty pozaszkolnej p. Jan Hawrot referował na temat: Stosunki narodowościowe w Małopolsce Wschodniej a polska racja stanu, zaś p. Sietnicki omawiał ogólne założenia pracy kulturalno-oświatowej.

W Lesku odbyło się przy udziale delegatów Sekcji Wschodniej Zarządu Głównego TSL posiedzenie Zarządu Powiatowego TSL, a w Ustrzykach Dolnych posiedzenie Zarządu Koła TSL. Na posiedzeniach tych roztrząsano sprawę uaktywnienia słabo żywotnych jednostek organizacyjnych TSL oraz sprawę zakładania nowych. Do ważniejszych momentów w wyniku obrad należy sprawa budowy Domów Ludowych, przy czym uchwalono wykończyć Dom TSL w Teleśnicy, oraz przystąpić do budowy Domu TSL w Strwiążyku, na który tamtejsza dziedziczka p. Hirschowa ofiarowała kompletny materiał drzewny.

Z działalności TSL w powiecie zaleszczyckim.

W Zaleszczykach odbył się Walny Zjazd Powiatowy TSL pod przewodnictwem prezesa Zarządu Powiatowego p. Zawalkiewicza, przy udziale 100 delegatów Kół i Czytelń TSL. Sprawozdania prezesa i delegatów Czytelń nakreśliły obraz całorocznej pracy

i dorobku. Nowo zorganizowane Czytelnie, dwie szkoły powszechne, rozbudzony ruch w Czytelniach oraz programowy kontakt Kół z Czytelniami — stanowią dowód rozbudowy celowej akcji TSL. Na zebraniu podkreślono uzyskanie nowych parcel pod budowę Domów Ludowych i omawiano sprawę budowy nowych Domów Ludowych, sprawę wzmocnienia ruchu czytelniczego, organizowania półkolonij letnich i sprawę utrzymania kontaktu Kół TSL z terenem.

Zebranie odbyło się w obecności prezesa Okręgu TSL, dr. Orlińskiego z Tarnopola i prof. Opackiego.

2) NOWE PLACÓWKI TSL

Nowe Kola.

Nowe Kola TSL powstały w następujących miejscowościach: w powiecie bialskim w Mesznej, w powiecie bocheńskim w Niegowici, w powiecie brzozowskim w Baryczy, Domaradzu, Dydni, Grabownicy i Jabłonce, w powiecie myślenickim w Bystrej, w powiecie nowotarskim w Poroninie i Szaflarach.

Zreorganizowano nieczynne od dłuższego czasu Kola: w Babicach pow. Chrzanów i w Brzostku pow. Jasło.

Nowe Czytelnie.

Nowe Czytelnie TSL powstały w następujących miejscowościach: w powiecie bialskim w Dworach; w powiecie brzozowskim w Bliznem, Bukowie, Golcowej Dolnej, Golcowej-Różance, Grabówce, Jasionowie, Jasienicy Rosielnej, Krzemiennej, Niewistce, Niebocku, Orzechówce, Obarzynie, Przysietnicy, Uluczu i Zmiennicy; w powiecie chrzanowskim w Nawojowej Górze i Pogorzycach; w powiecie dąbrowskim w Dąbrówkach Bryńskich, Dęblinie, Targowisku, Wielopolu i Woli Rogowskiej; w powiecie jarosławskim w Duńkowicach; w powiecie krakowskim w Libertowie; w powiecie rohatyńskim w Czahrowie.

KSIĄŻKI NADEŚLANE DO REDAKCJI

**Wydawnictwo „Kultura Chrześcijańska“ pod kierownictwem
X. dr. A. Krzezińskiego**

- Ks. dr Andrzej Krzeziński, docent Uniw. Jagiellońskiego: «Problem misji katolickich na Dalekim Wschodzie». Na podstawie własnych badań. Poznań, Księg. św. Wojciecha, 1939. Str. 217. Z 80 ilustracjami ze zdjęć fotogr. autora. Cena 7.50 zł.
- Ks. dr A. Krzeziński: «W krajach misyjnych Dalekiego Wschodu». Szkic podróżniczy. Poznań, Księg. św. Wojciecha, 1939. Str. 143. Z 78 ilustracjami z oryginalnych zdjęć fotogr. autora. Cena 5 zł.

Wydawnictwo Książnicy-Atlas Lwów—Warszawa

Biblioteczka biologiczna:

- R. J. Wojtusiak: «Instynkt i jego przejawy w świecie zwierzęcym», str. 70, zł 1,40.
- H. Szarski: «Plazy», str. 50, zł 1,20.
- A. Kleczkowski: «Świat chorobotwórczych bakterii», str. 50, zł 1,—.
- St. Skowron: «Dziedziczność u człowieka», cz. I. «Dziedziczność cech fizycznych», str. 61, zł 1,20.
- Latinik-Vetulani: «Krążenie pierwiastków w przyrodzie», str. 58, zł 1,20.
- Inż. S. Nowicki: «Wrogowie i sprzymierzeńcy naszych pól, sadów i lasów», str. 56, zł 1,10.
- L. K. Pawłowski: «Z biologii pijawek», str. 39.

**Wydawnictwo „Naszej Księgarni“ Sp. Akc. Związku Nauczycielstwa Polskiego
w Warszawie**

Bohdan Łączkowski: «Zachodnia brama świata», 1939, str. 144.

Wydaje Zarząd Główny T. S. L. w Krakowie.

Redaktor: Stanisław Marcinek.

ADRES REDAKCJI I ADMINISTRACJI: KRAKÓW, UL. ŚW. ANNY 5.

Przedpłata roczna 6.— Zł. — Cena pojedynczego numeru 1 Zł. 25 gr.

Druk W. L. Ancyca i Sp. w Krakowie pod kierownictwem Ferdynanda Pieradzkiego

NA ŚWIĘTO 3 MAJA

POLECA

DZIAŁ WYDAWNICTW ZARZĄDU GŁÓWNEGO TSL

WYDANE NAKŁADEM TSL UTWORY SCENICZNE

Lewartowska Z.: NIECH ŻYJĄ WSZYSTKIE STANY

Sztuczka w 4 aktach, oparta na ideologii
ustawy konstytucyjnej z 1791 r. — zł 1·50

Missonowa Z.: TRZECI MAJ SWATEM

Obrazek sceniczny w 1 odsłonie — zł 0·60

Życzkowski J.: WITAJ MAJOWA JUTRZENKO

Opowiadanie inscenizowane, ilustrowane
deklamacjami, tańcami i śpiewami. W do-
datku nuty — — — — — zł 1·40

Ponad to:

ŚWIATŁA POCHODNIĘ, NIESIEMY
PIEŚŃ TOWARZYSTWA SZKOŁY
LUDOWEJ

Słowa J. A. Gałuszki, muzyka K. Mayer-
holda, w formie pocztówki — — 10 gr

Zamówienia

Do

DZIAŁU WYDAWNICTW ZARZĄDU GŁÓWNEGO
TOWARZYSTWA SZKOŁY LUDOWEJ

KRAKÓW, UL. ŚW. ANNY L. 5

KOMUNALNA KASA OSZCZĘDNOŚCI POWIATU KRAKOWSKIEGO

CENTRALA:

KRAKÓW, PIJARSKA 1

ODDZIAŁY:

KRYNICA I WIELICZKA

**CHRONI I POMNAŻA
TWE MIENIE**
